

מדיניות מומלצת לישראל למקרה שלא ניתן לסיים את המלחמה בעסקת חטופים

תמיר הימן | 17 באוגוסט, 2025

כשלון המאמץ להביא לשחרור החטופים באמצעות לחץ צבאי או גיבוש הסכם מחייב דיון בשאלה: מה על ישראל לעשות כעת? זאת בעיקר נוכח האפשרות המסתמנת כי חמאס מסרב לעסקה במתווה הנמצא על השולחן, או לחילופין - מה המדיניות הנדרשת אם חמאס יציב תנאים בלתי אפשריים מבחינת ישראל על מנת לקבלה? מטרת נייר מדיניות זה היא לנתח מצב זה, שכלל הנראה מתהווה לנגד עינינו, ולסכמו בהמלצה שתתגזר מהניתוח ותציע מדיניות חדשה ומותאמת.

האסטרטגיה הנוכחית של ממשלת ישראל גורסת כי שתי המטרות - הכרעת חמאס ושחרור החטופים יושגו על ידי מימוש עסקאות חטופים חלקיות, בשילוב מבצעים לחילוץ חטופים שיביאו לצמצום מספר החטופים שבידי חמאס, ללא התחייבות לעצירת המלחמה. הנחת העבודה שעמדה בבסיס תפיסה זו היא שלאחר שרוב החטופים יוחזרו בעוד אש המלחמה לא כבתה, ניתן יהיה להעצימה וגם להשיג את הכרעת חמאס.

ואולם, אסטרטגיה זו מוצתה. חמאס הגיע לנקודה שבה אינו יכול לשחרר חטופים בלי לסכן את קיומו, ולפיכך הוא מערים קשיים על הסכמה לכל מתווה פשרה מוצע. בנוסף, המעבר של חמאס (כתוצאה מפעילותו העצימה של צה"ל נגדו) מארגון צבאי סדור לפלג "התנגדות" מבוזר, המפעיל גרילה וטרור, מגן עליו מפני המשך המאמץ המבצעי העצים של ישראל. ובמילים אחרות, תוספת גיבוש שטח ברצועת עזה או תמרון צבאי נוסף לא ישחקו אותו במידה שלא תאפשר לו להתאושש. מציאות זו מצביעה על אפשרות של לוחמת גרילה אפקטיבית וארוכת ימים נגד כוחות צה"ל.

בנוסף, ישראל נקלעה למשבר בינלאומי חמור, המאיים על מעמדה ועל קשריה הכלכליים, המדיניים והמדעיים עם העולם החיצון. בזירה הפנימית-חברתית, התמיכה במלחמה או ההתנגדות להמשכה חופפות לקווי המחלוקת הפוליטיים-מפלגתיים. צה"ל, שאמנם עומד לאורך חודשים ארוכים בעומס חסר תקדים, מגלה סימני שחיקה ואלה צפים מעל פני השטח בעיקר בתחום הפגיעה בפרט ובמשמעת המבצעית. צירוף זה מייצר כר נרחב לפעולות לא ערכיות ולא מקצועיות של בודדים מקרב הכוחות, וסביר שהתופעות יתגברו לאורך הזמן.

המציאות הזו מחייבת את ישראל לשינוי האסטרטגיה ביחס למלחמה ברצועת עזה. וכאשר אפשרויות הקצה שעל הפרק הן או גיבוש מוחלט של הרצועה או הפסקת המלחמה וחתימה להשבת החטופים, אבל נראה שחמאס מסרב לשחררם בעוד גיבוש מוחלט כרוך במחירים כבדים ביותר, נדרשת חלופה שלישית. כלומר, נדרשת חלופת ביניים. לניתוחה והבהרתה מוקדש מסמך זה.

הבהרה:

מסמך זה משלים את נייר המדיניות שפרסם המכון למחקרי ביטחון לאומי, ב-8 ביוני 2025, ואשר הומלץ בו לאמץ את ההצעה הערבית-מצרית כבסיס למשא ומתן על סיום המלחמה (סיום המלחמה - בתמורה לשחרור החטופים, כינון ממשל טכנוקרטי חליפי לחמאס ברצועה ושימור חוק וסדר בה באמצעות כוחות ביטחון פלסטינים שיאומנו על ידי ארצות הברית, וכן שיקום הרצועה באמצעות בורד ניהול בינלאומי). **מסמך זה עונה על שאלה המעשית - ומה אם חמאס יתמיד בסירובו לשחרר את החטופים?**

המלצת המדיניות - תמצית

מדינת ישראל נדרשת למהלך משולש: עצירת ההידרדרות במישור הבינלאומי והפנימי, ייצוב המצב המבצעי ברצועת עזה, וחזרה למתווה של סיום מלחמה במסגרת עסקת חטופים המשמרת את האינטרסים החיוניים של ישראל ומעמיקה את האינטגרציה של ישראל במזרח התיכון.

אופן המימוש המומלץ:

1. עצירת ההידרדרות באמצעות ייצוב קו ההגנה קדמי שישמש בסיס להמשך הפעילות ההתקפית מקוויים נוחים להגנה, ללא המשך הכיבוש של רצועת עזה, ללא ניווד נוסף של אוכלוסייה, וללא ריכוזה במסגרת "עיר הומניטרית" או דחיפתה ל"הגירה מרצון". וזאת במקביל להגברת ההכנסה של סיוע הומניטרי לרצועה והצגת מתווה מדיני לסיום המלחמה.
2. ייצוב המצב המבצעי באמצעות מימוש רצועת ביטחון שתבנה בתוך שטח הרצועה, מורכבת מבסיסי פעולה קדמית (במ"קים), טיהור המרחב שממזרח לקו הבמ"קים ובדגש על השמדת התת-קרקע. תצורת הפריסה הצבאית נדרשת על מנת לאפשר צמצום הסד"כ המקיים את הפעילות וכך להקטין את הנטל מעל הצבא. פריסה זו תאפשר רצף פעילות התקפית לתוך השטח שנותר בשליטת חמאס על מנת להשמיד את פעיליו ומפקדיו שעדיין פועלים שם.
3. הצגת מתווה מדיני לסיום המלחמה על בסיס ההצעה המצרית-ערבית כבסיס למשא ומתן, המאפשרת עסקת חטופים בפעימה אחת ושומרת על האינטרס הישראלי (נסיגה ישראלית לקו הפרימטר והפסקת המלחמה בתמורה להשבת כלל החטופים, מימוש משטר אזרחי חליף לחמאס, אכיפת חוק וסדר ומענה לאוכלוסייה ללא מעורבות ישראלית ושימור אחריות ביטחונית גוברת לישראל).

ההקשר הנוכחי ולב הבעיה

המצב המתפתח ברצועת עזה עלול להכניס את מדינת ישראל למלכוד מסוכן שכן מחד גיסא, היא לא תוכל לסיים את המלחמה בעסקה לשחרור חטופים. ומנגד, המשך המלחמה יעמיק את הנזק למעמדה, לכלכלתה ולחוסנה החברתי.

מצב זה מתהווה לנגד עינינו. ככל שחמאס מייצר חסינות ללחץ צבאי, שמאפשרת לו להגביר את דרישותיו ולסרב למתווה שחרור חטופים וסיום המלחמה. המשך המלחמה, והעמקת ההסתבכות הישראלית משרת את מטרותיו ואת שרידותו. לפיכך, חמאס עלול להציב דרישות מקסימליסטיות ("הסרת המצור", ריקון בתי הכלא בישראל מאסירים פלסטיניים, סמכות בהר הבית, ביטחונות להמשך

קיומו הצבאי, וכו'), שיאריכו את המלחמה, שכן כל התפשרות תגרור דרישות נוספות וחוזר חלילה. ואם יתקבלו - אזי ישוקם מעמדו בזירה הפלסטינית ובשורות "ציר ההתנגדות" כולו.

מרחב האפשרויות וגישות המענה

המכון למחקרי ביטחון לאומי ניתח בעבר בהעמקה את כל האפשרויות העומדות לרשות ישראל לסיום המלחמה. פעם אחר פעם, הניתוח הוביל להמלצה על קבלת ההצעה המצרית-ערבית כבסיס למו"מ, וכמאפשרת מימוש מיטבי של מטרות המלחמה. ברם, המלצה זו מבוססת על הנחת היסוד כי חמאס יסכים למתווה שחרור חטופים כלשהוא. ערעור ההנחה הזו והאפשרות כי חמאס יעדיף את הארכת המלחמה ושימור שרידותו על פני שחרור החטופים מחייב ניתוח מחודש של האפשרויות הסבירות לסיום המלחמה:

- 1. הכרעת חמאס - שלילת כושר הלחימה והרצון להמשיך בה, שיבואו לידי ביטוח בכניעה/הפסקה חד-צדדית של הלחימה, על ידי הרחבה ניכרת של הפעולה הקרקעית עד כדי כיבוש כלל שטח הרצועה.**
- 2. עצירת המלחמה במנותק מסוגיית שחרור החטופים - או על ידי קבלת כל תנאי החמאס או על ידי נסיגה חד-צדדית והפסקת האש תוך המשך המשא ומתן לשחרור החטופים, בתמורה לשחרור אסירים פלסטינים כתהליך אחר למלחמה.**
- 3. מלחמת התשה ארוכה - המשך לחימה מקו מוצבים קדמי ובאמצעות מבצעים התקפיים נקודתיים.**

1. חלופה ראשונה - הכרעה על ידי הרחבה ניכרת של הפעולה הקרקעית ברצועת עזה, עד כדי כיבושה, ובכלל זה אפשרות להניע אוכלוסייה, לשם הגנתה, אל המרחב שמדרום לנחל עזה או למחסה נרחב שיוקם במרחב שבין רפיח למואסי ("העיר ההומניטרית"). זאת, בשאיפתם המוצהרת של מספר שרים בממשלת ישראל שחלק מהפלסטינים תושבי הרצועה יבחרו לעזוב ("עידוד הגירה מרצון"). אם תיבחר אפשרות זו, צה"ל ירחיב במידה רבה את התמרון הקרקעי ברצועה ויכבוש עוד ועוד חלקים מאלה שעוד לא נכבש שם.

ניתן לחלק מהלך זה לשני שלבים:

א. כיבוש העיר עזה ומחנות המרכז:

מנוסח החלטת הקבינט מיום ה-7 באוגוסט 2025, ניתן להבין כי קודם לתמרון הקרקעי יתנהל פינוי של אזרחים (בלתי מעורבים) מהעיר עזה ויוטל עליה מצור. לאחר מכן צפוי תמרון לכיבוש העיר. הכיבוש יצריך סד"כ נוסף וגיוס מילואים מורחב. בלתי נמנע שייגרמו אבדות לכוחות צה"ל - הן מקרב הלוחמים והן מקרב החטופים, הנמצאים ממילא בסכנת חיים וסכנת רצח מיידית. מהלך דברים דומה צפוי להתרחש מאוחר יותר, גם במחנות המרכז שברצועה. בסוף המהלך, צה"ל ישלוט ברצועת עזה, אזרחית וביטחונית, עד אשר יקבע אחרת על ידי הדרג המדיני, במסגרת עסקת חטופים או הסדר אחר.

ב. יצירת מרחב הומניטרי ("עיר הומניטרית"):

מצב הסיום של מהלך זה מחייב מתן מענה לאוכלוסייה שפונתה מאזור הקרבות. המענה עליו מדובר תחת הכותרת "העיר ההומניטרית" - למעשה הקמת מחנה עקורים רחב ממדים שיוקם בין המואסי לבין רפיח ואשר יאובטח על ידי כוחות צה"ל. באזור זה, על פי התכנון, תוקם תשתית שתספק מענה בסיסי לצרכי האוכלוסייה (ביטחון, מחסה, מזון, רפואה). ולמרות זאת, יש להניח שיהיה זה המקום הצפוף בעולם והתנאים בו יהיו קשים, עלות הקמתו תהיה גבוהה ואבטחת האזור תדרוש מאמץ מבצעי וסד"כ ייעודי וגדול. המימוש של מטרה זו יהיה אפשרי מבחינת הדין הבינלאומי רק בתנאי שמדובר במהלך זמני ולא קבוע.

משמעויות

בראי השגת מטרות המלחמה -

- **שחרור החטופים (ליתר דיוק: "יצירת התנאים לשחרור חטופים"):** התמרון לתוך העיר עזה ומחנות המרכז יביא לסכנת חיים מיידית לחטופים. סביר שהם מוחזקים מתחת לפני הקרקע וכל ניסיון של צה"ל לתמרן במנהרות כדי להכריע את חמאס שם יביא להריגתם. התומכים במדיניות זו יגרסו כי הכרעת חמאס קודמת לשחרור החטופים, וכי רק לחץ צבאי נוסף יביא לשינוי בעמדת חמאס ולגמישות שתאפשר עסקה. לפיכך, בסבירות גבוהה, חלופה זו מרחיקה את מימוש מטרת מלחמה זו.
- **פירוק חמאס (ליתר דיוק: "השמדת יכולותיו הצבאיות והשלטוניות של הארגון") -** אמנם, צה"ל ילחם בהצלחה בכוחות החמאס שיייתקל בהם ויפעל להשמדת מנהרות באזורים שבהם יתמך. אולם, יש להניח שרבים ממחבלי החמאס יצליחו להיעלם בקרב האוכלוסייה שתידחק לדרום הרצועה ויבריחו את הנשק דרומה בערמות הציוד שיינשאו העקורים, אשר לא ניתן יהיה לבדוק אותן ביסודיות. גם אם חלק מאנשי חמאס ירד למנהרות ולא ירד דרומה, וגם אם ייהרגו האחרונים שביניהם, אלה שיברחו דרומה יתחמשו מחדש, ויגיחו שוב כארגון גרילה וטרור בעתיד הנראה לעין. כלומר, חמאס, בסבירות גבוהה, לא יעלם והסבירות שיוכרע במובן כניעה או הפסקת המאבק בישראל באופן חד-צדדי וללא תמורה נמוכה מאוד.

ובנוסף:

- **העמקת הקרע בעם:** ההחלטה לכבוש את העיר עזה אינה בקונצנזוס הישראלי, בכלל ובפרט נוכח מחיריה האפשריים. היא טומנת בחובה דרישה מצה"ל לפעול במודע באופן העלול להביא לרצח החטופים. מדובר בתוכנית מורכבת מבחינה מעשית ומבחינה מוסרית, הצפויה לגרור תגובת נגד הן בשורות הצבא והן בזירה האזרחית, באופן שיחזיר את שאלת ההתייחסות למילואים לסדר היום הציבורי.
- **שחיקת צה"ל:** לאחר שנתיים של מלחמה בשבע חזיתות, צה"ל שחוק. פעולה קרקעית נרחבת בוודאי תחמיר את מצב, וכבר כיום צה"ל חסר חיילים ומשאבים. השחיקה עלולה להביא לתאונות מבצעיות, לחוסר מקצועיות, לפגיעה באיכות ביצוע המשימות ולאבדות רבות.
- **שחיקת החוסן החברתי:** הפגיעה בחוסן החברתי יהיה כנראה הכואבת במיוחד. הטרומה בגין הקרבת החטופים תיזכר לדיראון עולם. נכון, יש שרואים ביישוב רצועת עזה הגשמת הייעוד הלאומי הציוני החדש. (על פי ניתוח הסקרים שמקיים המכון למחקרי ביטחון לאומי - מדובר בחלק קטן מאוד מאזרחי ישראל). ועדיין, כפיית מימושו של חזון זה על מדינת ישראל תהיה בעלת משמעויות חמורות ואף הרסניות על הקשת הרחבה של המרקם החברתי הישראלי.

- **המחיר הכלכלי:** הנטל הכלכלי שיהיה כרוך בכיבוש הרצועה הוא כבד, ועול החזקתה של אוכלוסיית עזה יוטל על כתפי משלם המיסים הישראלי ([הערכת גורמי ביטחון היא כ-25 מיליארד ש"ח בשנה להוצאות צבאיות וכ-10 מיליארד ש"ח נוספים בשנה להוצאות הכרוכות בהספקת שירותים בסיסיים לאוכלוסייה המקומית ובכלל זאת חשמל, מים, שירותי רפואה ומזון](#)). ישראל עומדת לקבל אחריות על אוכלוסייה של שני מיליון אזרחים מובטלים ומתוסכלים, הנתונים במאבק קיום יומיומי באזור נעדר תשתית אזרחית בסיסית (בתי חולים, תשתית סניטרית בסיסית למניעת מגפות).
- **פגיעה בחפים מפשע:** אוכלוסיית עזה מרוכזת כיום בשטח קטן, וכבר לפני המלחמה הייתה מקום צפוף. צה"ל פועל על פי חוק ולפיכך הוא עושה מאמצים כבירים על מנת להימנע ככל הניתן מפגיעה בחפים מפשע ואף משלם על כך מחירים. ובכל זאת, אזרחים חפים מפשע נפגעים. תמרון במרחבים אורבניים צפופים שבהם צה"ל טרם תמרן, או תמרון לפני זמן רב ואלהם חזרו אזרחים, יביא לעליית מספר האזרחים שייפגעו באופן אגבי.
- **העמקת התבוסה הישראלית בזירה הבינלאומית:** מצבה של ישראל בזירה הבינלאומית קשה מאי פעם. תעמולה שקרית של חמאס לצד שיקוף של המציאות כהווייתה, משיתות על מדינת ישראל כבר כיום גלי ביקורת חסרי תקדים, לרבות ממדינות ידידות. התיוג של ישראל כמבצעת רצח עם ומרעיבה במכוון את אזרחי עזה נוכח בשיח, וללא פעולה ישראלית בכיוון ההפוך נראה שיתקבע לשנים רבות קדימה בדעת הקהל ובקרב הנהגות ברחבי העולם. אומנם הנשיא טראמפ עדיין תומך בישראל. אבל דעתו עשויה להשתנות. במפלגה הדמוקרטית התמיכה בישראל בשפל, רבים מהרפובליקנים הצעירים מבקרים את המעורבות האמריקאית לצד ישראל, ובאירופה מכירות מדינות במדינה פלסטינית בזו אחר זו ובחלקן נשמעת קריאה לאמברגו נשק על ישראל. וכל זאת, עוד לפני הרחבת התמרון ברצועה והתמונות הקשות שיצאו בעקבותיו. מדובר בנזק דיפלומטי חמור, שאין וודאות שניתן יהיה לשקמו. זאת ועוד, ככל שיינקטו מהלכים כלשהם שעלולים להתפרש כניסיון לדחוק מהרצועה את תושביה הפלסטינים באמצעות ריכוזם בתנאים קשים, יתעצמו הטענות נגד ישראל בדבר ביצוע טיהור אתני.

2. חלופה שניה - עצירת המלחמה בנפרד מנושא החטופים או במסגרת עסקת חטופים, תוך קבלת כל הדרישות של חמאס.

ההיגיון המארגן העומד מאחורי חלופה זו הוא, שהמשך המלחמה חמור יותר מכל תרחיש אחר, ולכן יש לעצור אותה מיידית, כמעט בכל מחיר. ובמילים אחרות, משום שהמלחמה המתמשכת פוגעת בכל תחומי הביטחון הלאומי מדינת ישראל, יש לאמץ כל חלופה שתביא לסיומה.

קבלת מתווה זה בהקצנה משמעותה עצירת המלחמה באופן חד צדדי על ידי ישראל, ועסקה לשחרור החטופים בתמורה לשחרור אסירים פלסטינים תטופל במסגרת משא ומתן לאחר סיום המלחמה. עצירתה המיידית של המלחמה אפשרית או באופן חד צדדי כאמור לעיל, או לנוכח קבלת כלל דרישות חמאס כלשונן, בהנחה שלא יועלו דרישות חדשות.

במצב של עצירה בתמורה לעסקת חטופים (המצב הרצוי), סביר שישראל וארצות הברית יתעקשו על כינון שלטון חלופי בעזה, וייתכן שחמאס יסכים לכך - אם יבטיח כך את שרידותו ואת זכותו להחזיק ב"נשק ההתנגדות". במצב של עצירה חד צדדית, חמאס ימשיך כנראה לשלוט ברצועת עזה.

משמעויות בהקשר מטרות המלחמה:

- **שחרור חטופים:** עצירה חד-צדדית לא תביא לשחרור החטופים. המשא ומתן לשחרורם לאחר המלחמה צפוי להיות ארוך והתמורות שחמאס ידרוש יהיו גבוהות ביותר. במצב השני של התפשרות

ישראלית, סביר שיוחזרו רוב החטופים החיים ורוב החללים. ניתן להניח, שחלק מהם לא יושבו שכן ייתכן שחמאס אינו יודע היכן נקברו. אשר לחלק מהחטופים החיים - קיימת אפשרות אכזרית במיוחד, שחמאס ייצר אי-וודאות כדי לשמרם כתעודת ביטוח למניעת חידוש הלחימה, לשימור קיומו ולהשגת תמורות נוספות בעתיד. במילים אחרות, חלופה זו תביא בסבירות גבוהה למימוש רוב מטרת המלחמה זו, אך לא במלואה.

- **פירוק חמאס:** חמאס כיום מוכה ומוחלש, עצירה חד-צדדית ושחרור אסירים יחזק את כוחו. יתר על כן, תמונות שחרורם של האסירים, בנוסף לנסיגת צה"ל מהרצועה, ישווקו על ידו כניצחון ובאמצעותן יבקש לרכוש מחדש את אמון אזרחי הרצועה. משמעות הדברים היא, שחלופה זו תאפשר לחמאס להמשיך להתקיים כארגון צבאי. הביקורת בישראל בגין מהלכי הממשלה - המלחמה הארוכה ועתירת המחירים, שלא הביאה להשמדת חמאס, (ובמקרה הראשון גם לא הביאה לשחרור החטופים) - תחזק את טענת הארגון לניצחונו ותסייע לו לשקם את כוחו. זאת ועוד, הוויתור על השליטה והנוכחות הישראלית במרחב האבטחה (הפרימטר) יקשו על צה"ל לממש את לקחי ה-7 באוקטובר ויעמידו את תושבי היישובים באזור העוטף בפני איום אפשרי, שיפגע בתחושת הביטחון שלהם.

חסרונות:

○ **הרתעה:** ההרתעה הישראלית ניזוקה קשות בבוקר ה-7 באוקטובר. ההצלחות המרשימות בלבנון ובמלחמה עם איראן שיקמו במידת מה את תדמית העוצמה הישראלית, אך סיום המלחמה ברצועת עזה במצב שיתפרש כניצחון של חמאס (עמידה עיקשת מול ישראל, היעדר פשרות מצד הארגון, ונטילת סיכונים), יכרסם בדימוי ההרתעה של ישראל מסקנה אפשרית זו תוביל את איראן וחיזבאללה להבנה כי הם התפשרו מוקדם מידי במערכה מול ישראל. הלקח שעלולים אויבי ישראל לגזור מכך הוא, שפעולה אגרסיבית נגד ישראל ובכלל זאת חטיפת ישראלים, גם אם מחירה גבוהים בטווח הזמן הקצר, משתלמת בטווח הזמן הארוך.

○ **קיטוב החברה הישראלית:** סיום המלחמה במצב זה של קבלת דרישות חמאס או ויתור חד-צדדי יגביר את המחלוקות בחברה הישראלית, שכן כל צד יראה במצב סיום זה כשלון שהצד השני נושא באחריות לו - "רפיסות" שהחלישה את המאמץ הצבאי, או "משיחיות" שהובילה למלחמה מיותרת. אמנם נכון, החברה הישראלית היא בעלת כושר שיקום מהיר. וממרחק הפרספקטיבה ההיסטורית, העמדות האלה צפויות להשתנות. אך התהליך יהיה כואב, ואם יתווספו לו רפורמות נוספות, בפרט בהקשרי המשפט, הפטור משירות לחרדים והחלשת האיזונים והבלמים המוסדיים, הכאב, הכעס והקיטוב יוגברו ויעמיקו.

יתרונות:

○ **שיקום צה"ל:** הפסקת הלחימה ברצועת עזה תסייע לשיקום צה"ל, לבנייה מחדש ולהיערכות למערכות העתידיות, שיבואו.

○ **שיקום מעמדה הבינלאומי של ישראל:** ובכלל זה תמורות אמריקאיות אפשריות ושיקום מעמדה הכלכלי של ישראל.

3. חלופה שלישית – התשה / המשך לחימה מקו מוצבים קדמי ומבצעים התקפיים נקודתיים:

על פי מתווה זה, צה"ל לא ייסוג משטח הרצועה באופן מלא אלא יחזיק קו מוצבים קדמי בשטחה. הכוחות יחתרו להשמדת מערך התת-קרקע בכל המרחב שבשליטת צה"ל הקבועה על מנת לצמצם את האפקטיביות של מאמץ הגרילה של חמאס. תחזוק ההגנה על יישובי הדרום על ידי העמקת האחיזה במרחב אבטחה קדמי (החיץ הביטחוני) ובניית קו הגנה חדש, בהתאם לתפיסת ביטחון מעודכנת מול רצועת עזה ובכללה "אזורי הרג" אוטונומיים, עומק בהגנה, עתודות אפקטיביות למקרי קיצון.

מתוך קו המוצבים הקדמי יקיים צה"ל שגרת מבצעים התקפיים לרצועת החוף העזתית הכוללת את העיר עזה, מחנות המרכז והמואסי. "כיסוח הדשא" יתקיים במתכונת שבוצעה במהלך השנים 2002–2005 ביהודה ושומרון, שהובילה להכרעת הטרור הפלסטיני. (למען הדיוק, חלק מההצלחה אז נבע מהעברת האחריות האזרחית ב-2004 לידי הרשות הפלסטינית ושינוי המדיניות של הרשות עם תחילת כהונתו של מחמוד עבאס כיו"ר).

לא יהיה ניוז נוסף של תושבים עזתיים, בעוד יימשך ריכוזם בשלושה מרחבים עיקריים - העיר עזה, מחנות המרכז והמואסי. סיוע הומניטרי יועבר לאזורים אלה בהיקפים נרחבים על מנת לצמצם ככל הניתן רעב המוני ומשבר הומניטרי חריף, וכך גם יוקל מעט הלחץ הבינלאומי מעל ישראל. הספקת המזון לתושבי הרצועה תהיה על ידי צה"ל באמצעות האו"ם, וכן יוגבר המאמץ להכנסת הסיוע באמצעות סוחרים פרטיים. מומלץ יהיה להקים מנהלת אזרחית לתיאום המאמץ ההומניטרי, שתעבוד ישירות עם כלל ארגוני הסיוע ברצועה מחד גיסא וממשלת ישראל מאידך גיסא.

הצעה זו, שמאמצת למעשה את עקרונות הפעולה הביטחונית של ישראל ביהודה ושומרון, חסרה רכיב חשוב - ממשל אזרחי עצמאי פלסטיני. זאת בשל ההתנגדות ממשלת ישראל להכנסת גוף ממשל טכנוקרטי חלופי. כתובת אזרחית חלופית לחמאס, שאינה ישראל, תאפשר מענה טוב יותר בהשוואה למציאות שבה אזרחי ישראל וצה"ל משרתים את האוכלוסייה האזרחית בעזה ומממנים אותה בכספי המיסים. (האפשרויות הן: מנהל טכנוקרטי לפי ההצעה המצרית, חסות בינלאומית/ ערבית לפי ההצעה האמיריתית, או הרשות הפלסטינית ברוח היוזמה הסעודית).

משמעויות בראי מטרות המלחמה:

- **שחרור החטופים:** מצב החטופים שנותרו בחיים מחמיר ככל שחולף הזמן, ואולם הזמן גם לא משפר את מצבו של חמאס, לפחות מבחינת מצב כוחותיו בשטח. גם חמאס נשחק. במימוש חלופה זו, הסיכוי לעסקת חטופים לסיום המלחמה קיים בכפוף להחלטת חמאס להתפשר לפחות על חלק מדרישותיו עקב מצבו הקשה. אך עד מימוש עסקה, יתכן שפחות חטופים יישרדו. לכן, חלופה זו לא תוביל להשגת מטרת מלחמה זו באופן מיידי אך היא תשאיר פתח עתידי להשגתה.
- **פירוק חמאס.** חלופה זו תביא להמשך שחיקתו באיטיות לאורך זמן מחד אך מנגד למהלכי שיקום שיבואו בעקבות הכנסת סיוע הומניטרי. כמו ביתר החלופות, גם בחלופה זו חמאס ישמור על שרידותו. מבחינת הלך הרוח הציבורי הפלסטיני, ניתן להעריך שהכעס בקרב אזרחי עזה כלפי חמאס יתגבר במהלך השחיקה וההתשה הנמשכות, ועדיין לא סביר שיצמיח כתובת שלטונית חלופית (מלמטה למעלה). בשורה התחתונה, חלופה זו לא תקדם את הכרעת חמאס, אך תותיר בידי ישראל אמצעים לפעולות נגד איומים מתהווים ומאמצי שיקום חמאס.

ובנוסף:

- **שיקום צה"ל:** מצבו הנוכחי של צה"ל מחייב מהלכי שיקום, למידה וחידוש כוחות משמעותי. חלופה זו תאפשר לצה"ל לדלל כוחות ולשקם את עצמו מהמלחמה הארוכה ביותר בתולדותיו.
- **ביקורת בינלאומית:** צמצום עצימותה של פעולת צה"ל ברצועה והגברת הסיוע ההומניטרי לתושביה, יוכלו להשתלב במאמצי שיקום תדמיתה של ישראל ברחבי עולם. הגם שאין מדובר בהפסקה מוחלטת של המלחמה וצפוי המשך הביקורת, אך הזרמת סיוע הומניטרי בכמויות גדולות לצד הפחתה משמעותית במספר הנפגעים הבלתי מעורבים, יוכלו לסייע בהשקטת הזירה ולפחות במניעת המשך ההידרדרות.

חסרון מרכזי - תחלואות "רצועת הביטחון":

החיסרון הגדול של חלופה זו הוא הסיכון להנצחת מצב של לחימה בתוך רצועת ביטחון. זהו מצב שייתפס בציבור כ"דשדוש" וחוסר יוזמה ולכן יגרור ביקורת ציבורית. כמו כן, רצועת הביטחון הזו תייצר מציאות של כיתור האוכלוסייה הפלסטינית בין כוחות צה"ל לחוף הים. מצב זה יחייב את ישראל באחריות לאוכלוסייה וכן ימשיך להוות גורם המגביר את הביקורת הבינלאומית על ישראל.

המענה לסיכון מרכזי זה הוא, שיש להגדיר מצב זה כזמני ותחום במועד סיום, ובה בעת לחתור, מהר ככל הניתן, להתפשרות ריאלית במסגרת עסקת חטופים ומתווה מדיני מוסכם ל"יום שאחרי" ברצועת עזה. זאת, על פי אחת מההצעות הערביות/הבינלאומיות הנמצאות כיום על השולחן. יש לפעול לשינוי מצב זמני זה ולנסיגה ישראלית והפסקת המלחמה – הרבה בטרם הזמני יהפוך קבוע.

סיכום והמלצות

מצבה של ישראל ברצועת עזה בעייתי במיוחד. כשחמאס מסרב לשחרר את החטופים או מתנה את שחרורם במחיר בלתי קביל בעליל, ישראל נותרת ללא מנגנון סיום של מלחמה. זו מציאות בה כל אפשרויות הפעולה רעות, אך אי קבלת החלטה – אף היא חלופה גרועה כשלעצמה. לכן, יש לבחור בחלופה הגרועה פחות מבין השלוש.

הראשונה – הרחבת הפעולה הקרקעית – היא ככל הנראה הגרועה מכל ויש להימנע ממנה:

מוערך שנקיטתה לא תשיג את מטרות המלחמה ואף תסכן את חיי החטופים שבשבי חמאס. וברמה המדינית, היא תחמיר את בידוד ישראל בזירה הבינלאומית על כלל המשמעויות הנגזרות ממנו – חרם כלכלי מתרחב; ביטול שיתופי פעולה בתחומי מחקר ופיתוח (בעיקר Horizon Europe) ומגוון תחומים אקדמיים. זאת ועוד, תימשך הפרת סעיפים בדין הבינלאומי על ידי ישראל, שמצידה תתקשה להסביר את מדיניותה ויתעצמו הטענות, שכבר רווחות, כי היא אינה פועלת להגנה עצמית.

השנייה – עצירת המלחמה בכל מחיר – אינה משיגה את מטרות המלחמה.

לו תיפסק המלחמה באופן חד צדדי וללא תמורות מחמאס, אזי חלופה זו תתפרש על ידי חלק גדול בעם כתבוסה ישראלית. ולו תיפסק המלחמה במסגרת קבלת כל דרישות חמאס, כולל הנצחת שלטונו ומעמדו כמשקם הרצועה, אזי יהיה מדובר בכישלון שיגביר את הקיטוב ויהיה כר פורה לחיזוק מעמדם של גורמים קיצוניים. לסיכום, עצירת מלחמה בתמורה להתפשרות ישראלית וקבלת תנאי חמאס תביא אומנם לשחרור רובם של החטופים אך מחירה כבדים ביותר.

המלצת מדיניות:

בטווח הזמן הקצר, יש ליישם את העקרונות האופרטיביים של החלופה השלישית - התשה ופעילות התקפית ממוקדת - כדי לנסות ולדרבן את חמאס להגמיש את עמדותיו, כך שבטווח הזמן הבינוני אפשר יהיה להפסיק את המלחמה תוך שחרור החטופים במחירים סבירים והתפשרות הגיונית ואחראית. מהלך זה ישולב במענה ארוך טווח לרכיב השליטה האזרחית העתידית ברצועת עזה - בלי חמאס ותוך תהליך ארוך טווח של פירוק הארגון מנשק, שיקום הרצועה בסיוע מדינות ערביות וגורמים בינלאומיים כחלק מפירוז ופירוק תשתיות הטרור שעוד נותרו בתת-הקרקע.

מהלך התשת חמאס מתוך רצועת ביטחון קדמית עשוי להביא להתפשרות חמאס לקבל את מתווה שחרור החטופים הכולל שיביא לסיום המלחמה. ממשלת ישראל נדרשת לדון במתווה הכולל למציאות אחרת בעזה על פי אחת ההצעות הבינלאומיות הערביות, כאשר מצב הביניים המומלץ בנייר מדיניות זה יאפשר את הזמן לעשות זאת.

אסטרטגיה זו היא הגרועה פחות בהקשר הנוכחי. בהיבט דרגות החופש של ישראל, זו האפשרות היחידה שתאפשר לישראל לשמור על גמישות, לחתור לעסקת חטופים טובה ולהמשיך להיאבק בחמאס. מימושה יסייע לחסימת הדימום המדיני של ישראל. מבחינת הצבא, היא תאפשר את ריענון כוחות ותצמצם את הדילמות המוסריות שעמן צה"ל מתמודד יום יום. הזמן החולף יציע אולי הזדמנויות חדשות - שאינן זמינות כרגע וייתכן שיקטינו את המחיר שחמאס מבקש לגבות - באופן שיאפשר לסיים את המלחמה בעסקת חטופים מלאה, שמחירה סבירים.